

3.

IDEALUL NAȚIONAL

DE

DR. CASSIU MANIU
PROFESOR UNIVERSITAR
DE POLITICĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O Insensata cura degli mortali,
Quanto son diffettivi i vostri sillogizmi,
Che vi fanno in basso batter le ali!

Dante Divina Comoedia

O grijă Idiotă a muritorilor,
Cât de defectuoase sunt sillogizmele
voastre!

Cari ve fac să îndreptați ai voștri
zbor în glos

PREȚUL: 40 LEI

CLUJ, 1928

INSTITUT DE ARTE GRAFICE „VIAȚA“, STRADA REGINA MARIA 36.

Omagiu din partea autorului

BCU Cluj / Central University Library Cluj

3.

IDEALUL NAȚIONAL

DE

DR. CASSIU MANIU

*PROFESOR UNIVERSITAR
DE POLITICĂ*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O insensata cura degli mortali,
Quanto son diffettivi i vostri sillogizmi,
Che vi fanno in basso batter le ali!
Dante Divina Comoedia

O grijă idiotă a muritorilor,
Cât de defectuoase sunt sillogizmele
voastre
Cari ve fac să indreptați al vostru
zbor în gios!

PREȚUL: 40 LEI

CLUJ, 1928

INSTITUT DE ARTE GRAFICE „VIAȚA“, STRADA REGINA MARIA 36.

I.

Idealul național comun al tuturor românilor a zidit edificiul unității politice a neamului românesc. Acest ideal trebuia realizat și apărat prin națiune și prin stat.

Națiunea este o armată a spiritului, a moralității, a civilizației și a culturai organizată spre a servi idealul național. Acest ideal glorios conduce ostașii acestei armate pentru vecie tot înainte. Avem un sentiment tainic că idealul național este cel mai mare tezaur. Aceia ce toți gânditorii găsesc mai desăvârșit în ideea despre viață va să zică înțelegerea, simțirea și cuprinderea eternului și infinitului numai acolo ezistă unde viața noastră individuală vremelnică este o părticică însuflețită dintr'o viață eternă, infinită, care nu o găsim decât în idealul național și în Dumnezeu. *Națiunea, este o armată, este o organizațiune superioară a eroizmului în toate manifestările sale.* Și pre cum sublimul este o întuițiune a frumosului, a cărei margini numai fantazia o poate atinge, tot așa eroizmul unei națiuni totdeauna trece peste orizonul generațiilor prezente fiindcă ea este o muncă stăruitoare pentru realizarea idealului național nemărginit. Precum un ideal nemărginit se înalță către Dumnezeu tot așa o națiune liberă și stăpână peste soartea sa, — dacă ea este conștientă și puternic organizată, în care ostașii își împlinesc cu sfințenia datorința, în care fieștecare ofițer este la postul său și unde căpitanii mari cultivă în sufletul lor legăturile spirituale cu scopurile mari ale vieții naționale, — prin tenacitatea voințelor tuturor fiilor, prin puterea conștiinței naționale, ne arată modul cum are să și îplinească individul și omenirea destinul său. Cultura națională a spiritului și a inimii, penetrând toți ostașii acestei mari armate, revelează în sufletul omenesc un adevăr de ordin în înalt spiritual: că spiritele omenesti să mișcă, asemenea planetelor într'un mare și universal sistem spiritual de al cărui centru solar, de idealul național, sunt legați toți aceia, cari au sentiment național.

Precum ochiul omenesc nu vede puterea care leagă planetul nostru de soare, tot așa invizibile sunt acele forțe, cari fac ca fiecare atem dintr'un agregat național să graviteze etern spre idealul național. Precum document al unei culturi înalte ale inimei sunt invizibilele legături cu Dumnezeu, cu Mântuitorul lumii, cu adevărul, cu spiritul, cu binele și cu frumosul, cu vârtutea, cu bunătatea, cu moralitatea, tot așa document al culturai inimei sunt puterea noastră sufletească și eforturile noastre de a-trăi mereu în strânsă legătură cu spiritul națiunii prin imaginile grandioase ale progresului național, cu spiritele mari creatoare naționale.

E prea firesc că concepțiunea aceasta avântată despre națiune este rezultanta progresului mare general cultural care îl datorește națiunea mai întâi, acelor genii cari au descoperit însemnătatea principiului național politic.

Toți gânditorii mari au fost apărătorii națiunilor. Reprivind în istoria filozofiei antice putem ceti cu admirațiune și azi învățăturile marelui filozof Plato despre unirea tuturor Elinilor întru apărarea Greciei, a spiritului elin. Socrate spuse mai întâi că națiunile să sustin prin vitejii și prin înțeleptiune. La romani știm ce viu au fost sentimentul național imperial. Cetim încărțile sibiline că Românii până atunci vor fi stăpânii lumii până când își vor iubi și păstra cu sfințenie limba romană. Așa a altoit în poporul german, cel dintii mare filozof german Leibnitz, ideia și sentimentul național. Acești mari învățători ai omenirii nau făcut așa ca sofistii și retorii unguri și jidani de azi, înaintea cărora nu este omica sfânt, pre cari nu-i leagă nici un sentiment de pietate, de munca și jertfele mari civilizatorice apusene stropite cu sângele națiunilor, arătând omenirii calea sigură a desăvârșirii pământesti. Dacă trecem în imperiul ideilor, pe orice țărâm ne putem convinge, că o idee, ca să producă rod, întâi trebe să se prefacă în carnea și sângele individului. Aceasta prefacere a ideilor într-o dinamică socială numai prin spiritul național se poate și este pierdut individul dacă el să rupe de către sufletul național, dacă uită limba națională, dacă uită tradițiunile poporului său și astfel să rupe sufletește de ereditatea alor nenumărate generații antemărgătoare. Tot ce există este numai un mijloc în mâinile providenței pentru scopurile desăvârșirei și bunătății nemăsurate așa și națiunea. Fericite națiunile ai căror fii au înțeles mai întâi aceste înalte învățături. Fericiti acei genii mari cum au fost un Dante, un Machiaveli, un Richelieu, un Fichte, cari cu geniul lor înfocat au sădit ideia națiunii în marile națiuni de astăzi, în națiunea Italiană, Franceză și Germană, astăzi națiuni conducătoare ale lumii. Cu o putere magică chiamară ei la viață sufletele acestor popoară ce

păreau a fi moarte. Precum natura atinsă de vânturile primăvăratice se prineneste, tot așa la chemarea ideii naționale se desmortiră aceste națiuni, și precum sosind primăvara câmpiile se împodobesc cu flori, tot așa s-a împodobit viața acestor națiuni cu inecetul cu cele mai încântătoare creațiuni ale artei, ale literaturii, ale științei și ale înălțării morale. Neamul românesc totașa cale trebui se facă spre desmortirea sa, cu aceia deosebire că ceace veacuri de arândul nu s'a putut face, el trebui să înfăptuiască în interval scurt:

1. Prin munca conștiință națională.

2. Prin celeritatea organizării sufletului național și a statului național în idealul națiunei.

1. Prin munca conștiință a națiunii române se ajung de odată doue ținte. Ținându-se strict de noțiunea dată la începutul capitolului națiunea română, ca o armată politică unitară, se menține în disciplină și în ordine rigoroasă militară. Tot odată sufletul național, prin cultura continuă a idealului național, se înaltă la o viață în care ideia națională produce cele mai înalte progrese.

2. Pentru a atinge aceste două ținte trebui ca fiecare individ, să reprezinte o forță organizată pentru o cooperere națională tot mai salutară. Fiecare individ român trebui să stăruie la desăvârșirea în sine a spiritului național. Prin munca aceasta a dezvoltării individualităților se pune temelie unei școale mari ale caracterului, temelia sigură a neatarnării statului.

Date fiind astfel îndrumările generale pentru înțelegerea necesității răspândirii principiilor politice sănatoase avem în mână tainele pedagogii de stat, ca un ram al științei înalte politice, care dacă o întrebuițăm conștient vom face din poporul român, împiedicat în cultura sa generală politică, un popor activ pe toate tărâmurile, în activitatea sa subordonat noțiunei celei adevarate despre națiune, un corp politic însuflețit, fiindcă va avea spirit național și ideal național, un organ al evoluțiunii omenesti, în care conștiința națională, dezvoltată pe temelul energiilor generoase, va desfășura o viață de progres în armonie cu întreaga omenire și astfel va fi o armată a culturii și a civilizațiunii.

Acesta este metoda politic pentru prefacerile necesare la un popor care a fost de veacuri oprimat și împiedecat în calea sa spre desăvârșirea națională. Desăvârșirea națională este gândirea căreia trebe să servească toate instituțiunile statului român. Prin munca desăvârșirii naționale pe teren spiritual, moral național și material național va fi societatea română o asociere cu rosturi mai înalte sociale și politice. Viața statului român numai atunci va indetuli postulatele idealului național dacă va face din națiunea română nu numai o națiune tot mai vitează și tot

mai înțeleaptă, cum trebuie să fie o armată politică, ei o va face activă, culturală, cum sunt toate elementele de progres în lume. Statul român va organiza societatea politică română, care este astăzi întreagă unită într'un imperiu mare, în modul cel mai ideal: Mai întâi prin îndrumarea forțelor sociale, cari sunt actualmente forțe de cultură și de civilizație, pentru a produce bunuri sociale românești pe terenul științelor, moralei și al progresului economic. Acele elementele sociale române, cari în urma opresiunii politice au stat în întunecime sufletească, prin instrucțiunea generală română, prin știința română, va pune în putința de a cunoaște avantajele unui spirit luminat și cult. Statul român va ține de sfântă datorință ca să vegheze și să sprijinească toate inițiativa bune și salutare pentru națiune. Prin cultul și apărarea ideilor dreptății și a iubirii de neam, va înfăptui: buna înțelegere. Va lua măsuri preventive pentru a face cu neputință conflictul între forțele individuale și orice desacord între interesele membrilor națiunii.

În acest chip statul român întru adevăr va reprezenta unitatea națională, română, așezându pe acele temelii sufletesti, cari vor lumina înainte tuturor generațiunilor viitoare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

Deodată cu înfăptuirea României Mare s-a impus cu forță elementară întrebarea cum s-ar pute înfăptui și unitatea sufletească politică a neamului românesc.

Este o problemă ce ar trebui să între în preocupările tutu-
lor fiindcă ea interesează deopotrivă pe ocârmuitori cât și pre-
ocârmuiți, societatea și statul, capul țerei și celelalte organe prin-
cipale ale puterii publice, clasele sociale, confesiunile și stratu-
rile largi ale țerănimei.

Este firesc că unitatea sufletească politică a unei națiuni
este o chestiune de altă fire decât unitatea limbei, culturii, da-
tinilor, intereselor, drepturilor. Ea este o necesitate privardială
politică, fiindcă ea este condițiunea esențială și permanentă a
armoniei dintre ocârmuitori și ocârmuiți, dintre societate și
stat, dintre capul țerei și parlament, dintre parlament și guvern,
dintre parlament și puterea administrativă, dintre partidele po-
litice, dintre leguitori și cei ce aplică legile, dintre clasele sociale,
dintre confesiuni și dintre masele poporului dela-țeară.

Când e vorba despre problema unități sufletești politice gân-
direa noastră trebui să se înalțe la cunoașterea mijloacelor prin
cari se poate ajunge la o armonie tot mai mare dintre totalitatea
forțelor ce creiază, susțin și pun în mișcare organizmul național
și puterea suverană.

I. Temelia unități sufletești este conștiința de sine. Temelia
unități sufletești politice este conștiința de sine națională. Dela
noțiunea conștiinței de sine și a conștiinței naționale trecem la
armonie prin desfășurarea acelor părți alcătuitoare de conștiință
de sine cari dau unitatea și continuitatea conștiinței de sine
politice a națiunei.

Conștiința de sine în înțeles obiectiv este totalitatea însușiri-
lor spirituale; sentimente, întuițiune, reprezentațiuni și noțiuni.
In înțelesul subiectiv nu e altceva decât facultatea accesorie a
unei ființe vietutoare de a ave simțirea stărilor proprii subiec-

tive și prin această a raportului sau armonic cu lumea externă. Nota distinctivă a conștiinței de sine este unitatea sa și continuitatea sa. Conținutul conștiinței de sine îl formează anumite numericește mărginite impresiuni și reprezentățiuni, cari cu toate aceste ezechiază o înriuire dintr'o clipă întralta următoare și în acest chip ca o urmare a situațiunilor conștiinței de sine prin luptă neîntreruptă se menține continuitatea. Conștiința de sine subiectivă arată gradațiuni și grade de limpezime și de perspicuitate. Cea mai mare lumină au conținuturile conștiinței de sine cari posed o putere de apercipiune ideală. După întinderé avem conștiința de sine subiectivă sau actuală, și conștiința de sine logică, morală, estetică, religioasă, națională.

Conștiința de sine națională izvorește din însușirile colective ale unui popor. Insușirile colective ale unei națiuni se alcătuiesc din însușiri complete în sine înseși cari și ele își au treptele și gradele lor și cari din al lor propriu prin variațiuni înăscute își întemeiază un ideal și se avanta spre el cu toate armele posibile garantate de cătră stările sociale. În acest chip conștiința de sine națională ese alcătuită din atome și rolul fiecărui atom — individ — stăruiește spre manifestare colectivă. Conștiința de sine națională se întemeiază pre idealuri naționale ce se pot atinge și cari sunt a se elupta pre cale morală etică.

Unitatea și armonia conștiinței de sine naționale o dă idealul național și din cele următoare vom vede în ce chip hotărîtor înriurește mărirea morală înfăptuirea armoniei dintre ocârmuitori și ocârmuiți, dintre capul statului și celelalte organe ale puterei suverane naționale, dintre societate și stat, dintre clasele sociale, dintre religiuni, dintre străturile mari ale populațiunei, dintre partidele politico.

Precum individul nu poate fi el însuș cu adevărat decât dacă el se ști cugeta, va se zică are sentimente, întuițiuni, reprezentățiuni și noțiuni, tot așa o națiune nu poate fi ea însăș decât prin spiritul sau propriu, prin propria sa gândire, prin idea sa proprie despre desăvârșirea sa. Numai sub aceasta condițiune este o națiune autorul voitor ale lucrurilor ce le înfăptuiește. Despre fiecare națiune trebui să putem zicem ceea ce zicea Mignet despre Richelicu: „El a avut intențiunea lucrurilor mari ce le a făcut.“ Gândirea națională, va se zică reflexiunea este ceea ce pregătește continuitatea conștiinței naționale și ea regulează întelesul sfortărilor istorice politice ale națiunei. Puțini oameni știu a reflecta de aici urmează că puțini oameni se pot privi ca oameni de acțiune. Așa este adeseori și cu națiunile. Multe națiuni private de atari nu se știu opri în drum spre a ști că dincotro suflă

vântul și deoarece nu au putere de imaginațiune, nu au visători, se agită numai când cugetă că acțiunează.

Conștiința de sine națională duce națiunea dela omenirea vulgară la o omenire sublimă. Este o exigență imperioasă a națiunilor conștie de sine de a iubi, de a se manifesta, de a lucra de a crea, va se zică de a trăii. Emancipațiunea și elevațiunea aceasta se câștigă prin putere și mărire morală. Viața interioră a națiunei este vatra de pre care radiază orice acțiune rodnică politică...

Națiunile intradevăr active se cunosc de acolo că au o orientațiune constantă în efortările lor, că știu subordona toate voințele, toate sentimentele și toate ideile aceluși obiect, aceluși scop spre care stăruiesc. Activitatea reală nu se traduce prin cutremururi convulsive și dezordonate: ea arată un sir lung de efortări cerbicoase. Ca să desvoalte cineva o activitate rodnică, trebuie să se uite de sine omul un pic, și trebui știut a privi pedea-supra minutei de față. Acțiunea adevărată în motivul sau are ceva generos ce pleacă dela vatra inimei și vrea se lumineze giur de sine.

Acest ceva generos este pentru națiune idealul. Idealul pentru orice ființă este reprezentațiunea sub o forma determinată a celei mai înalte desăvârșiri ce se poate concepe într'un moment dat a duratei sale. Noțiunea aceasta se poate aplica la indivizi la națiuni, la omenirea întreagă.

O atare desăvârșire este unitatea sufletească politică a națiunei române, aceasta desăvârșire ne vom nezui a o spune în cuvinte prin cele următoare, traducerea în faptă a acestei desăvârșiri va fi proba de foc a geniului politic a neamului românesc.

II. Armonia dintre ocârmuitori și ocârmuiți. Politica generală a ocârmuitorilor este o lature a funcțiunilor sociale. Îndeplinirea funcțiunilor sociale emană din voința suverană a națiunei. Ocârmuitorii au datorința a duce îndeplinire funcțiunile politice naționale principale: 1. Stăpânirea teritorului național. 2. Răspândirea limbei naționale. 3. Apărarea și siguranță statului. 4. Pietatea netermurită față de religiune, căci prin virtuți se câștigă darul dumnezeiesc dragostea și bine cuvântarea lui Dumnezeu. 5. Cultura și civilizațiunea națiunei. 6. Forțele istorice naționale. 7. Conștiința de sine națională ce asigură viitorul național.

Istoria neatârării și unități politice naționale dovedește că aceste sunt cele septe mari tendențe în evoluțiunea națiunilor și statelor. Armonia dintre ocârmuitori și ocârmuiți numai până atunci poate dăinui până când întreaga morală a detinatorilor puterei publice este la înălțimea acestor septe tendențe cari tre-

bui săși găsească esprimare și garanțele necesare în constituțiunea țerei.

Aceste șapte idealuri principale naționale cer mărire morală nu numai dela ocârmuitori dar și dela ocârmuiți. Aceste șapte idealuri se ating numai așa dacă sunt patrimoniul comun al ocârmuitorilor și al ocârmuiților. Fără păzirea acestor șapte idealuri nu este patriotism adevărat nici în ocârmuitori nici în ocârmuiți.

Idealismul obiectiv se întrupează prin eluptionea acestor șapte idealuri, iar idealismul subiectiv este metoda cum trebui să și înțeleagă rolul în stat; capul statului, bărbații de stat, ministrii, presa și reprezentatii voinței națiunii, parlamentul și partidele politice.

Idealismul subiectiv ce se cere la înfăptuirea acestor șapte idealuri este ca toți cei ce conduc soarta națiunii să aibă trei însușiri principale: 1. Să iubească fericirea tuturor cetățenilor. 2. Să aibă calmul senin pentru a ști judeca cu echitate oamenii și lucrurile. 3. Să aibă cultura și penetrațiunea filozofică de a pute ocârmui cu pătrundere științifică.

ad. 1. Ocârmuiții numai atunci sunt fericiți dacă ved și simt că cei ce ocârmuiesc sunt la înălțimea datorințelor lor pre cari le știu îndeplini cu pricepere și cu devotament. Ocârmuitorii trebui să și îplinească slujba cu desăvârșit simț de datorință. Aceasta o cere o etică înaltă dela guvernul țerei. Este o cerință a eticei înalte ca și ocârmuitori și cei ocârmuiți să și îndeplinească datorințele cu statornicie, cu curagiu, cu sineritate, cu dezinteres și cu cea mai mare iubire.

ad. 2. Viața modernă a societăți și a statului este foarte complicată. Cea mai mare bogăție de cunoștință psihologice și juridice se cer la judecarea dreaptă a oamenilor și a lucrurilor. Este foarte greu dar foarte folositor pentru dezvoltarea armonioasă a vieți sociale și publice dezvoltarea puterii de judecată. Ce este oare mai gingaș și mai plin de conșevențe decât modul nostru de a judeca. Se spune doar în Sf. Scripturi ca „*nu judecați ca să nu fiți judecați*“. Unde este pe pământ judițiu desăvârșit, dacă rumpem toate zăgazarile patimilor, intereselor, ale amorului propriu, înrădăcinat în ființa noastră. Il găsim singur în reînțarcerea noastră la pace, liniște și tărie sufletească când judecăm, mai ales, în cauzele mari ale fericirii, libertăți, și progresului.

ad. 3. Pârghia cu carea îndepartăm stâncile cari stau în calea armoniei publice este înțelepțiuinea. Aceasta înțelepțiuinea o au singur spiritele dăruite cu pătrundere filozofică. Un bărbat de stat ce nu ar fi filozof, sociolog, cunoscător al istoriei și cre-

scut în scoala experienței proprii politice ar fi nefast pentru scarta națiunii. Inteligența știința, prudența, fac din ființa gânditoare omenească un filozof, un adevărat conducător al națiunilor. Școala cea sublimă a acestei înțeleptiuni este filozofia morală. Cel ce nu a făcut studiu statornic din desăvârșirea morală nu va avea ideie despre însemnătatea cunoștințelor sistematice, morale, pentru purificarea, energia și avântul gândirii și a voinței. Înțeleptiunea și puterea morală dau naștere constituțiunii statelor.

Înțeleptiunea și puterea morală a ocârmuitorilor dau individualitate politică statelor. Alta individualitate politică au națiunile în cari ocârmuiește partea nobilă și cinstită a societății, — alta națiunile corupte.

III. Armonia dintre societate și stat. Tot ce este spirit forță și lumină în stat vine întâi dela indivizi, dela societate, statul este reprezentațiunea oficială a națiunii, aceasta având rolul de mandant celalt rolul de mandatar. El are misiunea de a apăra interesul public, ce nu este majoritatea nici chiar unanimitatea intereselor actuale și private ale membrilor națiunii, ci ceva mai înalt, mai durator, mai sublim în spațiu și în timp. Și spre acest scop, el este înarmat cu drepturi proprii. Și cu puteri eminente cari nu sunt de felu reprezentațiunea mărită și încă mai puțin suma totală a drepturilor recunoscute și a puterilor date particularilor simplii. Totalitatea acestor prerogative constituie suveranitatea. Bine se ni însemnăm dar că statul este reprezentațiunea oficială, organismul politic, agențura diriguitoare, sindicatul intereselor generale ale națiunii. Cu alte cuvinte totalitatea puterilor publice instituite în vederea promovării și a apărării drepturilor, intereselor și aspirațiilor agregatului național, iafa statul. Aceasta noțiune trebui să o aibă societatea despre stat pentru a încungiura ciocnirile ce ar trebui să dispară de tot dintre viața socială și viața de stat și pentru ca societatea și statul să și de cu zel toată contribuția la marea operă de civilizațiune și de cultura națională și omenească în slujba ideii națiunii și a ființei omenești. Fără conlucrarea societății și a statului progres nu se face. Din aceasta generoasă conlucrare a societății și a statului izvoarește marele principiu politic al salutei, publice, al binelui comun: principiul ascendenței solidarității etno și demo-psichice. Atât societatea cât și statul au îndatoriri mari față de înfăptuirea solidarității psihice, acest temei nemuritor al coeziunii naționale.

Aceasta generoasă conlucrare să face prin contribuțiunea neîntreruptă la înfăptuirea acelor șapte momente ideale ale evoluțiunii vieții naționale. Unitatea teritorială națională, limba

națională, statul național, religiunea națională, cultura și civilizațiunea națională, istoria națională, conștiința de sine națională. Toate aceste șapte tendențe principale slujesc cu obiect al iubirei, manifestățiunei, acțiunei și creațiunei spiritului național. Aceste șapte tendențe chiamă membrii societăți spre muncă colectivă, spre a se afirma fiecare iubind, manifestându-se lucrând și prosperând prin munca creiatoare spirituală, morală, fizică și economică. Statul are datorința ca spre realizarea acestor șapte idealuri: să țină mereu în mișcare mașina statului, să apere și să păzească morala și virtutea membrilor societăți, să îngrijască de o administrațiune conștientă de rolul ei social, să îndrume prin o administrațiune iubitoare a fericirei cetățenilor și energetică în execuțiunea legilor întreaga societate spre a se înalță dela instincte și apetituri nesăbuite la rațiune, dela dizordinea morala la o regulă, de viață sublimă creștinească, dela indolență la pazirea severă a preceptelor sănătăți private și publice, dela blestemul trândaviei și al mizeriei la ideia și înfăptuirea prosperității economice, să și țină de cea mai sfântă datorință a da educațiune și instrucțiune generală potrivită acestor scopuri de etică superioară omenească și națională.

Nu există pentru societata o mai mare binefacere decât un stat care în acest chip înțelege datorințele sale. Mâna'n mână societatea, națiunea, statul au să și îndrume toate acțiunile amesurat ideilor generale, principiilor fundamentale susamintite și astfel se vor stabili marile legături ale armoniei vieți sociale. Ear dacă ar lucră neținând seamă de aceste adevăruri neaparat s'ar turbura toate relațiunile sociale și intrând microbii nesocotinței, dizordinei și a dujmaniei între societate, națiune și stat, disoluția generală și pierirea, statului și a națiunei nu s'ar pute delatura.

Aceasta unitate în idei și principii face armonia și aduce cu sine unitatea sufletească a tuturorora în chestiunile mari ale fericirei și ale libertăților publice.

IV. Armonia dintre capul statului și celelalte organe ale suveranității naționale. Monarhul — rege ereditar — reprezintă aceea ce este mai înalt, mai durător, mai sublim în timp și în spațiu în viața națiunei. Acest adevăr incontestabil îl ridică mai presus de celelalte organe ale puterei suverane în cari își găsește unitatea, totalitatea acelor șapte tendențe, ale voinței suverane naționale. Transfuziunea idealelor într'o singură voință suverană se înfăpuiește prin monarhia creditară. Aceasta transfuziune a ideilor națiunei reprezentată prin capul statului numai în monarhia ereditară se poate înfăptui. Formele de guvernament republicane nu dispun de inițiativa trebuitoare la o așa

muncă perpetuă și neîntreruptă cum cere dela firca sa perpetuitatea vecinicia și marimea etică a orice ideal.

Numai monarhul ereditar stă la aceea înălțime asupra generațiilor trecătoare, asupra opiniunii publice, asupra partidelor politice, asupra întâmplărilor istorice, din care el poate privi deadreptul în față idealului, care adeseori este departe, este întrăzărit numai de ochiul veghiator al monarhului.

Voința națiunii prin voința sublimă a monarhului se ridică la voința Atotputernicului și Preabunului Dumnezeu. Voința monarhului prin înălțimea etică devine o forță distinctă și conștientă în operă providinței ce țintește la ridicarea națiunii din dezolațiunea și dizordinea inerentă slăbiciunilor omenesti la putere și acțiune morală în înfăptuirea binelui adevărului și frumosului național.

Ideia asta predominantă în conștiința de sine culta națională stabilește armonia dintre capul statului și celelalte organe ale suveranității naționale. Aceasta idee sublimă a regalității stăpânește spiritul drepturilor constituționale ale monarhului. O constituțiune ce s'ar îndepărta dela o astfel de concepțiune sublimă a regalității ar pregăti regresul vieții naționale în loc de progresul ei, dizordinea organelor suverane și slăbirea spiritului național, ar întârzia înfăptuirea unități naționale desăvârșite carea prin regalitate se poate singur atinge, ar înriuri nefast asupra formării caracterelor pe terenurile tuturor așezămintelor publice morale, juridice și culturale, ce toate au destinul de a contribui la munca perpetuă a providinței veghetoare asupra sorti națiunilor și ale omenirii.

Capul statului este centrul fix al sistemului complex de forțe naționale.

Atomii indivizi din cari se alcătuiește agregatul național dela firea lucrurilor stau sub înriurinta fărmițitoare ale pasiunilor, înclinațiunilor erezite, intereselor, deșertăciunilor și antagonizmelui ce urmează din deosebiri de temperament, de situații sociale, de însușiri personale și din stările sociale. Capul statului singur are directă încredințare de ași pune mintea, lumiunile inima și voința în slujba idealelor susamintite naționale. În aceasta mărită slujba i se alătura celelalte organe ale suveranității naționale.

Capul statului veghează asupra funcțiunilor publice. El este organul însufletit de spirit neatârnat de nime al voinței vecinice naționale de a progresa în unitate politică, în limba, în religiune, în tăria țeri, în cultura, în înălțare istorică în conștiința de sine națională. Capul statului transmite conștiința aceasta înaltă de sine politică în toate celelalte organe ale vieți publice aducân-

dule în armonie cu voința națională personificată în el în chipul cel mai pregnant posibil.

În chestiunea armoniei vieții statului și a societății, dar mai cu seamă în chestia spiritului unitar a vieții statului locul dăntăi ei se cuvine stabilirii raportului dintre capul statului și parlament.

Parlamentul nu este conziliul sfătuitor al capului statului. Azi reprezentatiunea națională în parlament este un factor neatârnat de capul statului în principiu. În monarhie reprezentanța poporului împreună cu capul statului, care mănuiază puterea supremă individual, în principiu este împărțită în mod egal în puterea suverană. Se cere armonia desăvârșită a acestor factori suverani. Acest doi factori nu e permis să se ciocnească în principiu. Guvernarea nemijlocit nu o face nici unul nici celălalt ci se formează un al treilea organ ce asigură armonia între acești doi factori și ale cărui lucrări plac și capului statului și reprezentanței poporului. Fără de armonia factorilor puterii supreme ar înceta ordinea de stat. Aceasta armonie însă nu are sancțiune juridică și nici că o poate avea.

Firea interioară a actelor ale acestor factori arată că oare ezista armonie între ei. Se pot ivi însă ciocniri unde pentru valoarea formală a hotărârilor se cere conlucrarea pozitivă a amânduror factorilor.

În cazuri de acest fel asigurarea imersului regulat al vieții de stat este una dintre cele mai grele probleme și adeseori cu prețul unor sângeroase ciocniri e cu puțință.

Dreptul pozitiv întrucâtva poate să asigure aceasta armonie. Dreptul de a dizolva, de a amâna parlamentul și dreptul de veto al regelui ei asigură așa putere încât poate amuți reprezentanța poporului. Dreptul regelui de a și alege guvernul ei da puțința că dând la o parte parlamentarismul și principiul majorității să și aleagă ministrii înafară de cercul majorității parlamentare. Statul modern însă nu se poate lipsi mult timp de funcțiunea reprezentatiunii poporului. Sunt numeroase constituțiuni care statoresc condițiile dizolvării și amânării parlamentului, — statoresc că parlamentul se poate aduna fără chemareade cătră rege. Corporatiunile autonome pot să nege mijloacele guvernării, dacă le lipsește aprobarea reprezentatiunii poporului. Față cu rege și cu guvern libertatea reprezentatiunii poporului o asigură imunitatea, dreptul de a pune sub acuză guvernul al parlamentului.

În caz de conflict deja singur prin dreptul dizolvării camerei la aparență regele este cel mai tare. Persoană regelui este stabilă, reprezentanții poporului să pot schimba, dacă alegătorii pre-

tuiesc mai mult armonia dintre rege și parlament decât voința reprezentățiunii națiunii respinsă de cătră rege.

Dealta parte față cu voința renoită a națiunii voința regească fiind ea individuală de obicei cedează. Trebui să cedeze dacă în reprezentățiune întradevăr se manifestă voința armonică a societăți naționale.

Nu sunt îndestulitoare nici garanțele juridice nici cele fizice ale armoniei dintre capul statului și parlament, o garanța de o valoare necontestată este singur înălțimea și unitatea concepțiunilor morale ale acestor duoi factori a puterei supreme.

În răspunderea individuală, morală, a regelui este garanța principală a moralității legii aduse fiindcă regele se determină nu prin numerii voturilor date ci prin conținutul și îndreptățirea morală a proiectelor de legi.

Prelângă guvernare parlamentară abia se afirmă în praxa dreptul de veto, căci ei premerge tranzacțiunea între rege și guvern. Dar aceasta împregiurare nu nimicește dreptul de veto, ci chiar ci dă modalitatea pentruca în rolul său de apărător de vocațiune a minorității parlamentare s'au extraparlamentare, ca adevăratul reprezentat al ideilor de drept la acăror vătă mare tintește parlamentul, să prevină peste to chiar și tratarea unor proiecte de legi nedrepte.

Dreptul de existența al regalității în statele moderne este deplin justificat prin aceste căci se învederează covârșitoarea ei importanță în asigurarea armoniei dintre capul statului, reprezentanță națională și societatea națională.

Echilibrul factorilor puterei supreme, s'au prependeranța unuia asupra celuilalt evoluția istorică o aduce cu sine, — dar conlucrarea lor armonică își are cel mai puternic stilp în concepțiunea etică de un spirit înalt și purificat.

Idealele înalță conștiința de sine la concepțiuni etice. Idealul eticeii este curățănja inimei, căci o inimă murdărită nu este accesibilă pentru oncare, dreptate, echitate, evlavie și iubire curată.

Idealul etic național este progresul organic unitar în înfăptuirea tendențelor istorice ale colectivității naționale.

În aceste trei cuvinte: progres unitar organic se cuprinde drumul ce are să-l ia sufletul politic național ca însuș să se curățească să reprezinte în concertul națiunilor civilizate idealele onoarei, dreptăți echități credinței creștinești, a binelui, adevărului și frumosului. Înălțimea etică cuprinsă în espunerile desus aduce cu sine armonia neturburată dintre capul statului și celelalte organe ale putere i suverane naționale. Cei ce reprezintă națiunea reprezintă ceace este mai desăvârșit în concepțiunea națiunii despre destinul propriu național și despre destinul fiin-

tei omenesti. Ei atunci se achită vrednic de datorințele lor față de aspirațiunile națiunii dacă pun întreaga putere publică în slujba curăteniei neatinse, nemurdărite și neștirbite ale acelor idealuri, simboluri ale unei vieți naționale civilizate, și culturale îndrumate spre binele și înaintarea genului omenesc.

V. Din punctul de vedere al armoniei dintre reprezentanța națională și societatea națională precum și din punctul de vedere al armoniei pretinse în viața interioară a parlamentului este de o deosebită importanță chestia partidelor politice.

Intr'un sistem parlamentar desăvârșit trebui să ajungă la cuvânt și la înfriurintă toate nuanțele societăți naționale.

Partidele politice în anumite principii fundamentale trebui să fie de acord. Problema cea mai mare a artei politice a viitorului va fi ca să împiedece ajungerea la putere în reprezentanța națională elemente subversive și idei cari țintesc la urnirea ordinii sociale. Lupta partidelor ce conglăsuiesc în principiile fundamentale nu înfriurește în mod păgubitor asupra vieții statului ci ea este condiția de ezistență a vieții de stat. Statul nu se poate lipsi de lupta curentelor politice ce au caracter statornic și un program hotărît. Dar la o atare luptă numai acel partid are vocațiune ajungerea căruia la majoritate și astfel la guvern înseamnă o activitate în complexul întreg al vieții de stat care este făcută cu plan, este unitară și se întinde asupra tuturor întocmirilor publice. Oricare ar fi programul unui partid trebui să aibă, energie, perseveranță, concepțiune și temelia ezistenței sale să aibă rădăcini în idealele națiunii. În esponenții parlamentari ai partidelor precum întotalitatea partidului trebui să fie nu numai respectul dreptului și al constituțiunii, ci și armonia cu societatea națională.

Puterea etică a partidelor și peste tot a vieții parlamentare atârnă de o parte dela aceea că în sirurile rprezentanților se ocupe loc bărbați gata la luptă perseveranță pentru convicțiunile proprii și cari cinstesc convicțiunile altora, dealta parte dela aceea ca ideile partidelor să găsească eho puternic în societate.

Societatea națională numai tunci recunoaște că este reprezentată în parlament, dacă în parlament curente deosebite își pot vesti doctrinele proprii în discusiuni libere cu îndrăzneală, — dacă acolo să iau în conziderațiune toate interesele îndreptățite.

Hotărârile parlamentului nu pot să fie fetii tirăniei majorității ci au să se nască prelângă înfriurirea legală a minorității în lupta liberă a ideilor.

Viața parlamentară este totdeauna de fire compromisuală. Aceasta nu înseamnă paralizia direcțiunilor anumite politice de

cătră celelalte direcțiuni. singur numai respectul reciproc al convicțiunilor, propagarea liberă a ideilor, pufința persuaziunei.

Ușor poate urni armonia necesară ori stăpânirea tiranică a majorității, ori violența minorității.

În contra tiraniei majorității abia este mod de apărare. Opoziția extraordinară a minorității, obstrucția nu e compatibilă cu etica parlamentară, înafară dacă e vorba de o spoliare de drepturi esențială, de vatamarea constituțiunei.

Nu e de mai mică importanță și mai puțin primejdios terorismul minorității, obstrucția.

Juridicește nici obstrucția nu se poate înfrina nici nu e de dorit ca să se stabilească regule juridice spre înfrinarea aceasta, căci e de temut că să urnește elementul datator de viață a regimului parlamentar, libertatea discusiunei.

Ideia fundamentală a parlamentului este că cetățenii se supun legilor voite de ei și că fiecare membru al națiunei poate lua parte la legiferare nemijlocit seau mijlocit.

Intreaga înștițuine a parlamentului se reazima pe temelii etice: boala ei cu mijloace juridice numai excepțional se poate lecu, fundamentul funcțiunei ei sănătoase este armonia trebuincioasă cel puțin în cele mai cardinale principii fundamentale; garanța ei în ultima analiza nu poate fi decât o concepțiune etică și înnalță ce înspiră totalitatea societăți naționale.

VI. Aceasta revistă scurtă asupra luptelor forțelor ce acțiunează în viața statelor și a societăților, asupra funcționarei deosebitelor organe ale vieți de stat, asupra interdependenței și necesități ajutor înței reciproce a tuturor factorilor de forță ale societăți naționale, dovedese îndestulitor că spre a atinge armonia neapăraș trebuitoare puterea, coacțiunea juridică, nu este îndestulitoare ei la toate se cere stăpânirea eticei superioare naționale și omenești.

Mehanizmul sever al dreptului numai pe acest temelii etic și numai prelângă conținutul ideal mai sus arătat poate asigura: afirmarea armonică și liberă a tuturor forțelor economice și morale a societăți naționale, echilibrul puterilor publice suverane, respectul drepturilor publice, respectul drepturilor firești ale îndivizilor.

Statul și societatea au destinul comun de a înfăptui idealul omenes.

Statul și societatea națională au destinul comun de a realiza întregul conținut al idealului național.

CONCLUZIUNE

Armonia necesară o poate asigura pentru câțva timp o putere suverană unitară ce dispune de forță majora, dar nu o poate face durătoare decât prin unitatea idealelor naționale, unitatea scopurilor supreme. Spre îndeplinirea datorințelor mai înalte morale nu se pot aplica — mijloace juridice ori fizice coactive. O viață de stat dezvoltată are vocațiunea de a împlini scopuri ideale. Trebuie să fie saturată de continut moral. Este mult mai dificil a asigura unitatea interioară a vieții de stat și armonia ei cu toți factorii societăți. Puterea morala a statului zace în iubirea dreptății, în întronarea moralității și în accelerarea mersului desăvârșirii. Puterea materială a statului o alcătuiește totalitatea cetățenilor. Fără de aceste două statul nu are pond internațional.

Nu se poate governa statomnic contra voinții cetățenilor. Guvernarea dacă se abate dela calea dreptăți, moralități și a desăvârșirii, își pierde îndreptățirea morală.

Unitatea sufletească politică, prosperitatea națiunii, societăți și a statului trebuie caută întrun atare arangement a instituțiilor publice care clădit pe sistemul etic al idealului național și omeneș deschide teren pentru afirmarea liberă a tuturor forțelor sociale dar le ști pune în slujba desăvârșirii și idealelor naționale și omenești totatunci.

Dreptate, moralitate, desăvârșire, eată, ideile mari și vecinice ce dau unitate sufletească politică, eată ideile prin cari renaș indivizii, națiunile și statele, eată cea mai fericitoare concepțiune politică pentru neamul românesc. Dar spre aceasta trebuie întâi revenire la conștiința de sine omenească și la conștiința de sine națională. Toți cei ce păcătuiesc contra dreptăți, moralități și desăvârșirii stau după cuvintele Sf. scripturi în umbra morți. Totășa și națiunile cari nu au virtutea sa se ferească de coruperea conștiinței de sine naționale intră sub jugul puterilor intunerecului. Intărirea conștiinței de sine în individ. Cul-

tura conștiinței de sine logice, morale, estetice, religioase și naționale a societăți naționale, aceasta muncă a sufletului individual și național înfăptuiește unitatea sufletească politică.

Nu există alt leac pentru vindecarea sufletului îmbolnăvit individual și național. Peirea conștiinței de sine individuale și naționale este preînuită de immoralitatea nedreptății, și degenerarea voinței dela legile desăvârșirii. Societatea și statul trebui să facă opozițiune năpraznică față cu fenomenele detestabile ce le vedem zilnic și în viața publică și privată națională, care toate poartă sigiliul innaturității logice, morale, estetice, religioase și naționale publice, carei avem să ai punem sfârșit. Ei vom pune sfârșit așa că fiecare să și examineze conștiința de sine și punându-le în raport cu conținutul cel sănătos al conștiinței de sine, va curăți sufletul seu de sentimente pagubitoare pentru munca spiritului.

Cunoașterea de sine a individului și a națiunii este începutul înțelepțeniei. Înțelepțeniea aceasta a națiunii va aduce armonia tuturor și prin asta unitatea sufletească mai ales a partidelor politice. Războiul pentru unitatea noastră politică a adus catastrofă morală și materială asupra întregii civilizațiuni și culturi. Tot ce are omenirea și națiunea mai prețios este primejduit prin neapasarea generală față de necesitățile refacerii morale și materiale a națiunilor. Poate sta națiunea romană nepăsătoare cu mâinile în sân, în față acestei priveliști înspăimântătoare? Pot sta nedumerite partidele politice în față cerinței arzătoare a unei apropieri, unei înfrățiri generoase, a unei strajnice stăpâniri a tuturor pasiunilor, intereselor și ambițiilor divergente? Vom pute care suferi mai departe sfâșierile funeste dintre cei ce au faurit România Mare și chiar prin aceasta au îndatoriri sfinte ca ceea ce prin sânge, prin moartea alor sute de mii, și prin martiriu de două mii de ani s'a cimentat pentru vecinicie: libertatea și unirea națională, să se urnească asemenea clădirilor ce pe nisip s'a întemeiat și uraganul nesocotitelor porniri le a suflat? Răspundem că hotărât nu! Conștiința națională protestează serbătorește contra tuturor abaterilor dela aceste adevăruri și ne îndrumă la o muncă tenace de reculegere a fiecăruia cetățean și fiecăruia partid ca cu puteri unite să punem temelii nezguduite morale și materiale acestui stat de obârșie împărătească.

Temelia existenței statului și tot atunci garanța cooperațiunii sociale și a realizațiunii tuturor scopurilor și tendențelor omenesti, garanța controlului și a izbândeii sunt armonia, concordia, bunăînțelegere și reciprocitatea ce se vedesc în acțiun a societăți și a statului, în munca realizațiunii scopurilor și tendențelor lor.

Societatea trebuie să și asimileze idealele națiunii amintite la începutul acestui studiu, trebui să se conformeze lor cu trup și cu suflet.

Voința națională în stat, stăruințe naționale în societate, spiritul național ce umple totul și pe toți, sunt temelia cea mai solidă a statului.

Așa vom reveni pre încetul cu toți din labirintul rățicirilor, opiniunilor eronate despre noi insine, despre destinul nostru, la o îndrumare nouă a vieții noastre private și publice: la unitatea sufletească politică prin renașterea noastră și a României Mare la concepțiune de viață însufletită prin idealul național, prin cunoașterea de sine însuși, prin înțelepțiune, și prin sentiment național adânc și energios.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III.

Sentimentul național energios este purtător de lumina, de inspirațiuni fericite, dătător de cultură și izvor de avânt eroic!

Gândire ce înalță pe individ la conștiința de sine prin închinare înaintea puterilor morale ale neamului!

Gândire ce ca un știlp de foc luminează oecărnuind înaintea corabia împărățiilor printre prăpăstioasele ciocniri în lupta pentru existență a neamurilor dușmanoase.

Geniu bun ce face ca să îndreptăm privirile și calea vieții noastre către înțelegerea sfinteniei și împlinirii energice a tuturor datorințelor superioare.

Biserică atot coprinzătoare pe ale cărei altare sunt scobite cu litere de aur motivele spirituale și morale ale purtărilor neprihănite: Umanitatea, religionea, și caracterul, sunt preoții acestei biserici. Concepțiune de viață care coboară în sufletul nostru cultura duhului și a inimii pentru ca să innălțăm mărginitul înlăntuit de materie la nemărginitul coprins în lucrarea armonioasă a conștiinței, a înțelepțiunii, și a voinței.

Cu avlavie și cu zmerenie neînchinăm în fața sentimentului național căci prin el crește, să întărește și prosperează organizmul politic al neamului....

Acestui sentiment are se mulțemească civilizațiunea și cultura operele slăvite ale artelor, ale științelor, și ale prosperității obștești.

În vremuri mari și de grea încercare sentimentul național este farul luminător și acumulatorul magnetic al coeziunii sufletelor și brațelor noastre....

Prin sentimentul național se prefac energiile morale, spirituale și materiale ale națiunii într'un mare tozaur obștesc care se dăruiește pre sine fiecărui în măsura dreaptă a capacității, a dorului de activitate, de muncă, și a vredniciei personale culturale.

Valori nemăsurate tainuite în adâncimile spiritului național

se manifestă sub înriurința sentimentului național. Ochiul spiritului să agerește, să aprinde, la scâlbirile tezaurului de idei, de sentimente, de statornicie în primejdii și în noroc.

Sentimentul național ne d. săvârșește viața, caracterul, spiritul și inima, fiindcă ogîndinduse și izvorînd el din cele mai clasice gândiri și simțiri omenești, agregatul organic național în cursul vreacurilor prin el își clădește palatul propriului spirit în lumea desăvârșirei.

Idealul unei națiuni, obiectele slăvite ale aspirațiilor sale, cursul glorios al întregii vieți naționale, se descoperă singur la glasul de vraget al acestei sentiment slăvit!

Acest glas vrăgît nechiamă la libertate, la neatărnare, și la unire, deoarece din el străbate etern adevărul, sfântul dor de viață, de dreptate, de desăvârșire...

Renăscerea popoarelor în spirit și la fapte mari prin sentimentul național s'a făcut.

Sentimentul național făurește mijloacele spirituale, morale și fizice, pentru a ne lupta cu materia, pentru a o birui.

Prin acest sentiment avem și noi românii azi limba noastră nobilă, dulce, o literatură fermecătoare, o artă proprie românească.

Prin acest sentiment sau oțelit energiile, voințele și geniul fiilor aleși ai națiunilor.

Acest sentiment scrie pe paginile istoriei mărirea morală și atot puternicia duhului prin glorioasele fapte ale națiunilor și ale singuraticilor.

Prin sentimentul național învățăm a ne închina înaintea eroizmului, sacrificiului, abnegațiunei de sine și activități mănoase a generațiilor premergetoare.

Prin acest sentiment ne adnăm în jurul drapelului libertăți, neatărnări naționale și prin el întemeiem și conservăm împărăția națională românească.

Cel care vrea ca să se învrednicească de slăvitele buburi ale sentimentului național neîncetat muncește pentru fericirea și ridicarea din mizenie și din ignoranță a tuturor fiilor națiunei sale.

Sentimentul național ne dă în mână arme neînvinse față cu urgia ce o făuresc neamurile vecnic dujmănoase.

Sentimentul național veghează ca gândirea națională să nu se stingă în ceji ce conduc destinele națiunei.

Sentimentul național este coroana idealelor omenești.

Sentimentul național este o conștiință viuă, care ne determină la cele mai mărite fapte, dă avânt unitar voințelor tuturor indivizilor cari alcătuiesc națiunea.

Sentimentul național ne unește cu bărbații mari, vrednici

stâlpi ai neamului din trecut, ca săne calăuzească călcând și zdrobind trufia vrăjmașilor din trecut și din viitor ai națiunii...

Sentimentul național este purtătorul culturii și civilizațiunii. Produsul acei mândru sentiment sunt: Iubirea sângelui, idealizmul, munca științifică, entuziazm pentru arte și pentru fapte vitejești, respândirea luminei, libertăți și adevărului, ce toate împreună alcătuiesc nădejțile de progres și de fericire ale omenirii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj